

گزارش برنامه معرفی و نقد کتاب

"براین اثبات خدا در فلسفه اسلامی باتأکید بر حکمت متعالیه و آموزه های قرآنی"

به مناسبت هفته پژوهش

دفتر نشر متون علمی حوزه معاونت پژوهشی و فناوری
دانشگاه امام صادق (ع) پردیس خاوران شانزدهمین برنامه
معرفی و نقد کتاب را برگزار می نماید:

ناقدان

دکتر زهره تواریانی
استاد گروه فلسفه و اندیشه الزهراء

دکتر مهدی عبدالمی
دانشیار گروه فلسفه علوم انسانی
مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه

دبیر جلسه:

دکتر سیده سادات شهیدی
استاد گروه فلسفه و حکام اسلامی دانشگاه امام صادق (ع)

زمان: سه شنبه ۲۸ آذر ۱۴۰۲ ساعت: ۱۵-۱۳
حضور:

دانشگاه امام صادق (ع) پردیس خاوران، ساختمان اداری،
طبقه ۵، سالن بانو امین

مجازی:

<http://www.skyroom.online/ch/isuw/webinar>

معرفی و نقد کتاب

براین اثبات خدا
در فلسفه اسلامی
باتأکید بر حکمت متعالیه
و آموزه های قرآنی

تألیف:

دکتر فاطمه صادق زاده قمصری

دانشیار گروه فلسفه و حکام اسلامی
دانشگاه امام صادق (ع)

فهرست مطالب

.....	مقدمه
.....	معرفی کتاب
.....	گزارش علمی برنامه
.....	گزارش عملکرد اجرایی
.....	ارزیابی برنامه
.....	پیوست ها

مقدمه

دفتر نشر متون علمی حوزه معاونت پژوهشی و فناوری به منظور معرفی آثار و تبیین اهمیت و کشف نقاط قوت و ضعف آن‌ها و ترغیب مخاطبان اقدام به برگزاری سلسله برنامه‌های معرفی و نقد کتاب نموده است. برنامه معرفی و نقد کتاب "براهین اثبات خدا در فلسفه اسلامی با تأکید بر حکمت متعالیه و آموزه‌های قرآنی" یکی دیگر از این مجموعه برنامه‌هاست. این کتاب توسط دکتر فاطمه صادق زاده قمصری دانشیار گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه امام صادق علیه‌السلام به رشته تحریر درآمده است.

ناقدان این برنامه جناب آقای دکتر مهدی عبدالهی دانشیار گروه فلسفه علوم انسانی مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه و سرکار خانم دکتر زهره توازینی استاد گروه فلسفه دانشگاه الزهراء بودند.

این برنامه در روز سه‌شنبه ۲۸ آذر ۱۴۰۲ به مدت ۲ ساعت، از ساعت ۱۵-۱۳ به صورت همزمان حضوری و مجازی با حضور اساتید محترم و دانش‌آموختگان در ساختمان اداری سالن بانو امین (سالن کنفرانس) برگزار شد.

معرفی کتاب

کتاب «براهین اثبات خدا در فلسفه اسلامی با تأکید بر حکمت متعالیه و آموزه‌های قرآنی» تألیف خانم دکتر فاطمه صادق زاده قمصری بوده که به همت انتشارات دانشگاه امام صادق (ع) و پردیس خاوران به چاپ خواهد رسید.

بخش‌های اصلی کتاب:

بخش ۱) الهیات متعالیه: واکاوی نظام مباحث الهیاتی در حکمت متعالیه

بخش ۲) شناخت فطری و نظری نسبت به خدا

بخش ۳) راه‌های اثبات خدا در آثار الهیاتی فیلسوفان متعالیه

بخش ۴) اثبات وجود خدا از طریق آیات آفاقی: براهین تجربی - عقلی

بخش ۵) اثبات وجود خدا از طریق آیات آفاقی: براهین عقلی - فلسفی

بخش ۶) اثبات وجود خدا از طریق آیات انفسی

بخش ۷) اثبات وجود خدا از طریق حقیقت وجود: برهان صدیقین

توضیح بخش‌ها:

این کتاب در بخش‌های زیر به موضوع اثبات وجود خدا از منظر فیلسوفان مسلمان پرداخته است:

در بخش اول با بیان اصول و مشخصه‌های منظومه الهیات متعالیه در مقایسه با سایر نظام‌های الهیاتی، حرکت روشمند صدرالمتألهین در بنیان‌گذاری این نوع الهیات تبیین می‌شود. ملاصدرا در نظام الهیاتی خود، معارف دینی را بر اساس حکمت متعالیه و با محوریت آیات قرآنی مورد بحث قرار داده است.

بخش دوم به بحث شناخت فطری و نظری نسبت به خدا اختصاص یافته است. در این بخش پس از بیان خداشناسی و خداگرایی فطری، چگونگی شناخت نظری و استدلالی انسان نسبت به خدای متعال مورد کاوش قرار می‌گیرد. راه‌های اثبات وجود خدا در حکمت متعالیه در بخش سوم معرفی می‌شود. این راه‌ها بنابر یک طبقه‌بندی کلی در دو گروه قرار می‌گیرند: طریقی که با نظر به مخلوقات و آثار الهی و مطابق با الگوی شناخت آیه‌ای است و راهی که بدون وساطت موجودات دیگر، از طریق مطالعه در مطلق وجود خدا را اثبات می‌کند.

بخش چهارم و پنجم این اثر، اثبات خدا از طریق آیات آفاقی را مورد مطالعه قرار می‌دهد. در این دو بخش برهان‌های حرکت، نظم، حدوث و هدایت به عنوان براهین تجربی - عقلی و برهان‌های علیت، امکان و وجوب و ماهیات به نام براهین فلسفی تحلیل شده است. در تمامی این دو بخش آیات قرآنی که ناظر به این دلایل هستند و در آثار فیلسوفان مسلمان به ویژه ملاصدرا به آن‌ها استناد شده است مورد بررسی قرار گرفته‌اند. در بخش ششم، دو برهان نفس و فطرت در اثبات وجود خدا از طریق آیات انفسی مطرح می‌شوند.

اثبات وجود خدا از طریق حقیقت وجود محور مباحث بخش هفتم است. در این بخش ضمن بیان برهان صدیقین و روایت‌های مختلف آن، بحث مهم نسبت این برهان با شناخت خدا با خدا مطرح می‌شود. در این بخش معدود آیه‌ای که فیلسوفان مسلمان در آثار الهیاتی خود به عنوان مؤید برهان صدیقین مطرح کرده‌اند تحلیل شده است.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که با وجود تفاوت روش فیلسوفان مسلمان با قرآن کریم در طرح مباحث اعتقادی، الهیات متعالیه که حاصل تلاش‌های حکیمان متأله، از صدرا تا پیروان او در میان فیلسوفان متأخر است و با الهام‌گیری از آموزه‌های قرآنی و بهره‌گیری از میراث حکمی مسلمانان پایه‌ریزی شده است به عنوان مجموعه‌ای ناب، ارزشمند و کم نظیر در تبیین عقلانی اعتقادات دینی و دفاع از آن‌ها در برابر شبهات روزافزون مخالفان همچنان موفق و قابل اتکاء است.

گزارش علمی برنامه

به مناسبت هفته پژوهش دفتر نشر و متون علمی حوزه معاونت پژوهشی و فناوری اقدام به برگزاری شانزدهمین برنامه معرفی و نقد کتاب با عنوان "براهین اثبات خدا در فلسفه اسلامی با تأکید بر حکمت متعالیه و آموزه‌های قرآنی" نمود. کتاب مذکور توسط دکتر فاطمه صادق‌زاده، عضو هیات علمی دانشگاه امام صادق (ع) به رشته تحریر درآمده است. دکتر زهره توازیانی، استاد گروه فلسفه دانشگاه الزهرا (س) و دکتر مهدی عبدالهی، دانشیار گروه فلسفه علوم انسانی در موسسه پژوهشی حکمت و فلسفه به عنوان ناقدان این جلسه و دکتر سعیده سادات شهیدی، عضو هیأت علمی دانشگاه امام صادق (ع) به عنوان دبیر علمی در این جلسه حضور یافتند.

دکتر صادق‌زاده در این نشست به هدف این کتاب یعنی ارائه اندیشه‌های فلسفی در بحث اثبات وجود خدا به ویژه پیروان حکمت صدرایی اشاره کرد و افزود: تأکید این پژوهش بر حکمت متعالیه بیش از همه به جهت هماهنگی زیاد بین مباحث فلسفی و آموزه‌های قرآنی است.

وی در ادامه ضمن اشاره به بخش‌های اصلی کتاب شامل الهیات متعالیه، شناخت فطری و نظری نسبت به خدا، راه‌های اثبات خدا در آثار الهیاتی فیلسوفان متعالیه، اثبات وجود خدا از طریق آیات آفاقی، اثبات وجود خدا از طریق آیات انفسی، اثبات وجود

خدا از طریق حقیقت وجود به تشریح هر بخش به تفکیک پرداخت و در این زمینه مباحثی چون واکاوی نظام مباحث الهیاتی در حکمت متعالیه، روش‌شناسی حکمت متعالیه در استنباط مباحث اعتقادی از قرآن کریم، دیدگاه علامه طباطبائی در مقدمه تفسیر المیزان را مورد بررسی و تبیین قرار داد.

عضو هیأت علمی پردیس خواهران با توجه به تحلیل نهایی پژوهش تصریح کرد: فهم و تفسیر هر متنی چه متون مقدس و چه عادی بدون پیش فرض و پیش فهم امکان‌پذیر نیست. تفسیر یک متن مقدس چون قرآن بدون پیش فهم یا پیش فرض یا اصول موضوعه به عنوان سرمایه مفسر ممکن نیست. اگر مفسر بدون پیش فرض به سراغ متن قرآن برود از آن متن بهره‌ای نمی‌برد. مفسر ابتدا پرسش‌های خود را از متن مطرح می‌کند این پرسش‌ها با سطح پیش فهم‌های مفسر تناسب کامل دارد. پس از طرح پرسش، مفسر باید سکوت کند و پاسخ‌های متن را گوش کند؛ اگر مفسر به همه تکلیف خود در تفسیر به درستی عمل کند، وجود پیش فرض‌ها و پیش دانسته‌ها مانعی برای فهم ایجاد نخواهد کرد.

در ادامه دکتر توازینی، ناقد جلسه ایرادات صوری کتاب شامل نیاز متن به ویرایش مجدد، در نظر گرفتن پاراگراف‌ها به عنوان متون مستقل و در عین حال مرتبط با هم، تجدید نظر در ساختار، ارائه طبقه‌بندی منطقی از تقسیم‌بندی براهین، بازنگری در عنوان کتاب با توجه به محتوای مطروحه و ایراد محتوایی شامل خلط شناخت خدا و اثبات وجود خدا و هم تراز نبودن یکسری براهین را مطرح نمود.

سپس دکتر عبدلهی، ناقد جلسه در تکمیل صحبت‌های ناقد اول افزود: قلمرو و چارچوب این پژوهش بسیار گسترده است و لازم است تا حدود زیادی این قلمرو مشخص‌تر و محدودتر شود. نامتعیین بودن قلمرو پژوهش خودش را در فصول و زیرفصل‌ها نیز نشان داده است. حتی گاهی از قلمرو فلسفه اسلامی نیز خارج شده است درحالی‌که عنوان کتاب و مسأله پژوهش به حوزه اسلامی اشاره دارد. همچنین ساختار پژوهش نیازمند اصلاح است. لازم است روشن‌تر و مشخص‌تر ارتباط عناوین اصلی و فرعی بیان شود. برخی از تعابیر مطرح شده به درستی به اثبات وجود خدا اشاره نمی‌کند و به طور مثال آیه‌های مطرح شده در اثبات خدا به صفات ذاتی و فعلی خدا اشاره دارد.

در پایان دکتر صادق‌زاده ضمن تشکر از ناقدان جلسه به پاسخ برخی از اشکالات مطروحه پرداخت و همچنین به سؤالات حضار در مورد مسائل طرح شده پاسخ داد.

در این برنامه علاوه بر معرفی کتاب حاضر و دانش‌افزایی در حیطه آن، نقدهای مثبت و منفی مفیدی جهت تکمیل مباحث این کتاب، ارائه شد و نقاط قوت و ضعف این کتاب بازگو گردید. از این رو نویسنده محترم می‌تواند قبل از چاپ کتاب به رفع نقاط ضعف و برطرف ساختن اشکالات مطرح شده از سوی ناقدان ارجمند مبادرت ورزد. از سویی دیگر روند ادامه این تحقیق و مسیر تحقیق‌های بعد ترسیم گشت و شرکت کنندگان به مطالعه این کتاب و تحقیق بیشتر در این زمینه ترغیب شدند.

گزارش عملکرد اجرایی

اقدامات انجام شده قبل از برنامه

- برنامه ریزی در خصوص زمان برگزاری نشست و هماهنگی با نویسنده و ناقدان محترم
- تهیه پوستر برنامه
- استخراج رزومه نویسنده و ناقدان و تلخیص آن برای ارائه حین برنامه

- تهیه پاور مناسب برنامه
- اطلاع‌رسانی عمومی و اعلام زمان و مکان برنامه
- تهیه پرینت رنگی از پوستر برنامه و نصب آن در قسمت‌های مختلف دانشگاه
- هماهنگی با معاونت اداری جهت درج پوستر در صفحه اول سایت و سیدا و کانال‌های مختلف
- هماهنگی جهت تهیه خبر از برنامه
- پیگیری دریافت پاور خلاصه کتاب از نویسنده
- پیگیری مجدد هماهنگی زمان برنامه با ناقدان
- تهیه دعوتنامه و ارسال آن از طریق کارتابل، ایمیل و ...
- انجام هماهنگی‌های لازم برای آماده‌سازی مکان برگزاری برنامه
- هماهنگی با معاونت پژوهشی به منظور ضبط صدا
- انجام هماهنگی‌های لازم برای ایاب و ذهاب ناقدان برنامه
- آماده‌سازی و ارائه گزارش مالی حق الزحمه ناقدان

اقدامات به عمل آمده پس از برگزاری برنامه

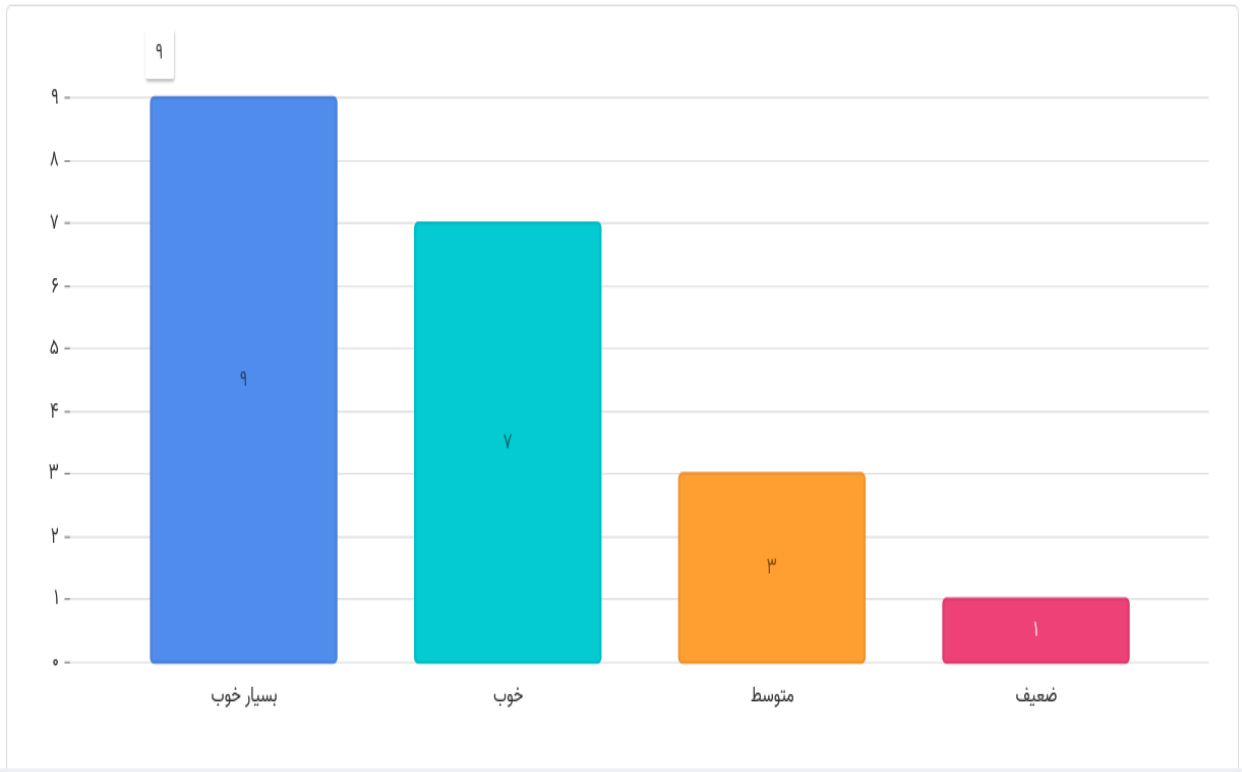
- تهیه و تنظیم گزارش فعالیت‌های برنامه
- آماده‌سازی گواهی ارائه نقد و ارسال آن
- دستور پرداخت‌های مالی

ارزیابی برنامه

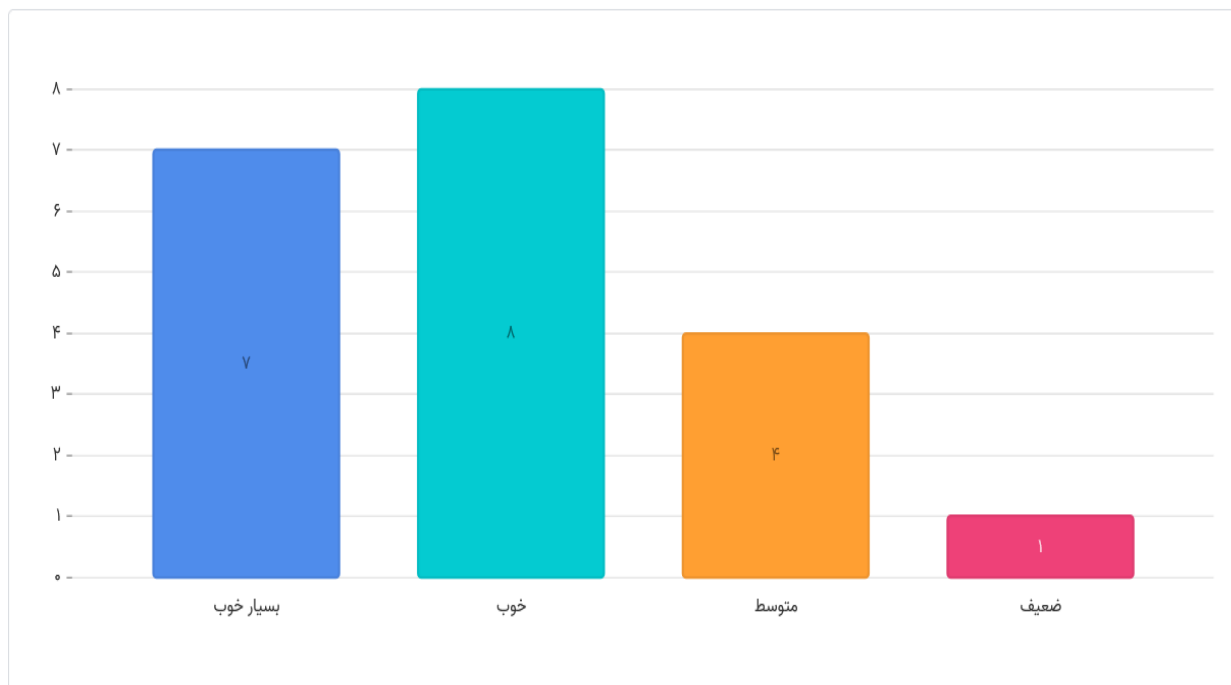
این برنامه اولین برنامه‌ی دفتر نشر بود که به صورت حضوری و مجازی همزمان برگزار شد و با توجه به تبلیغات گسترده و شور هفته پژوهش، تعداد شرکت‌کنندگان اعم از اساتید، دانش‌آموختگان و دانشجویان در این برنامه بسیار خوب بود. برای این برنامه پرسشنامه‌ای تنظیم و پیوند آن برای شرکت‌کنندگان در فضای اسکای‌روم و پیام‌رسان بله ارسال شد. در آخر ۲۰ پاسخ دریافت شد. نتایج این نظرسنجی در ادامه بیان می‌شود.

جدول ۱. مشخصات شرکت کنندگان

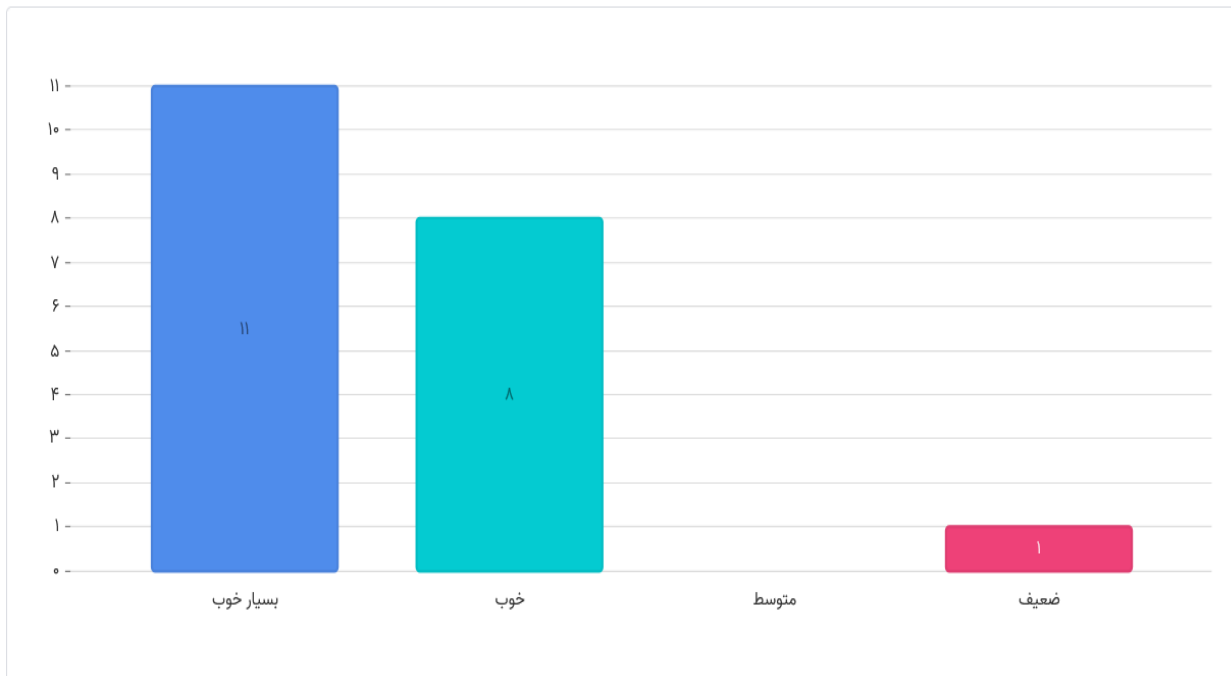
گزینه	فراوانی پاسخ	درصد فراوانی
استاد	۱۳	۶۵%
دانش آموخته و پژوهشگر	۴	۲۰%
دانشجوی تحصیلات تکمیلی	۱	۵%
دانشجوی کارشناسی	۰	۰%
کارمند	۲	۱۰%
جمع	۲۰	۱۰۰%

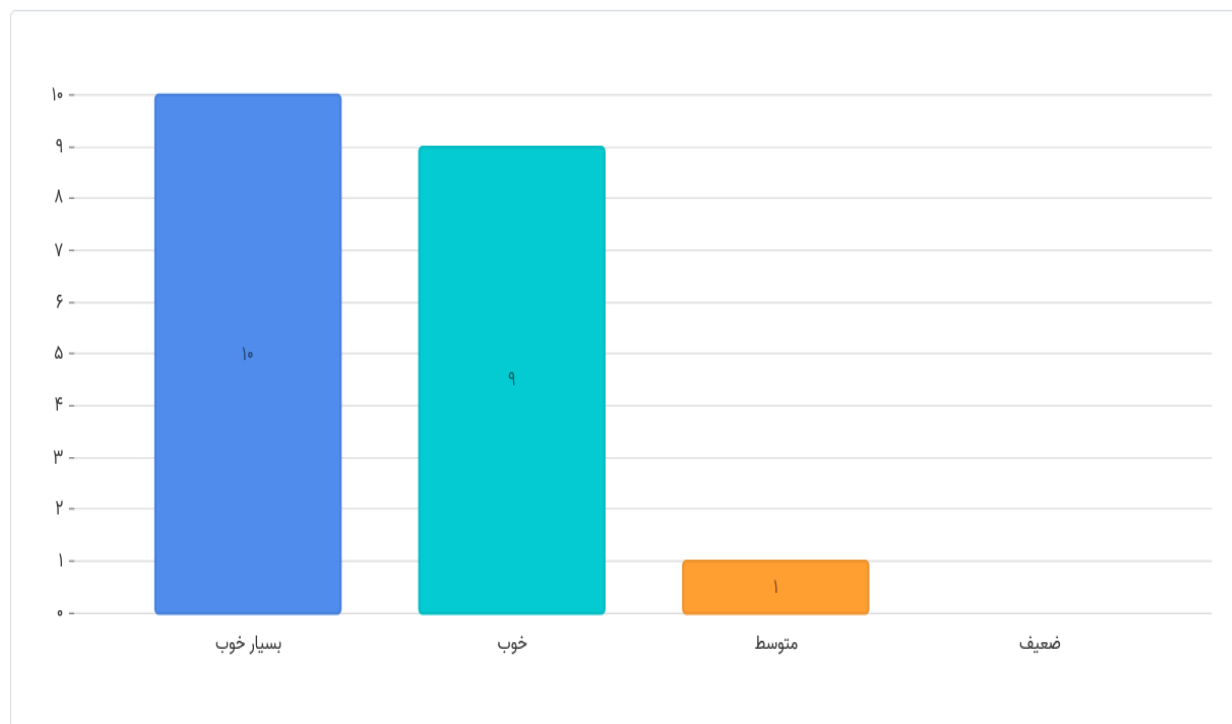
نمودار ۱. میزان رضایت شرکت کنندگان

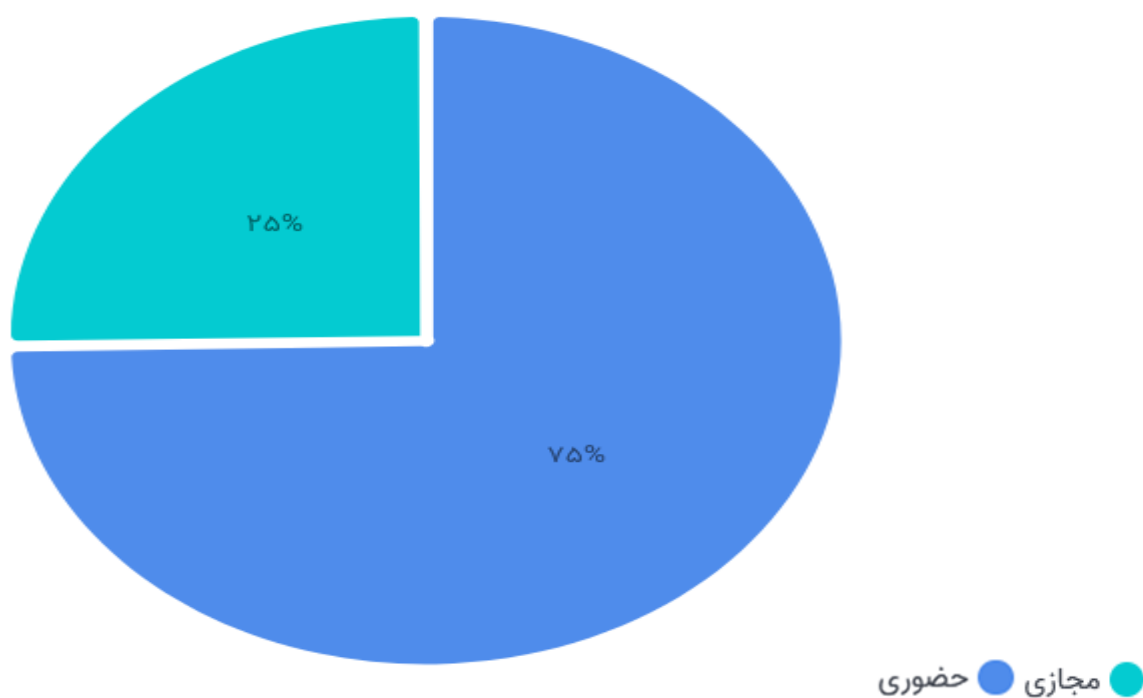
نمودار ۲. میزان تناسب و کاربردی بودن مطالب ارائه شده

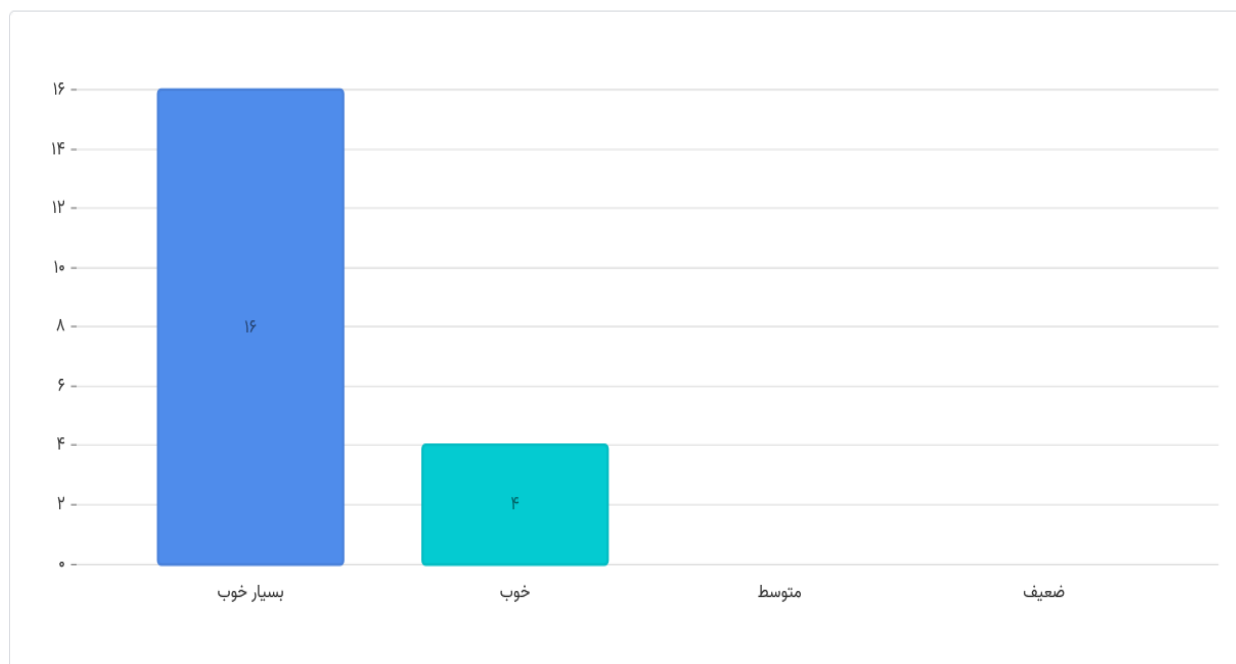
نمودار ۳. میزان تسلط ارائه دهنده و کیفیت مطالب ارائه شده

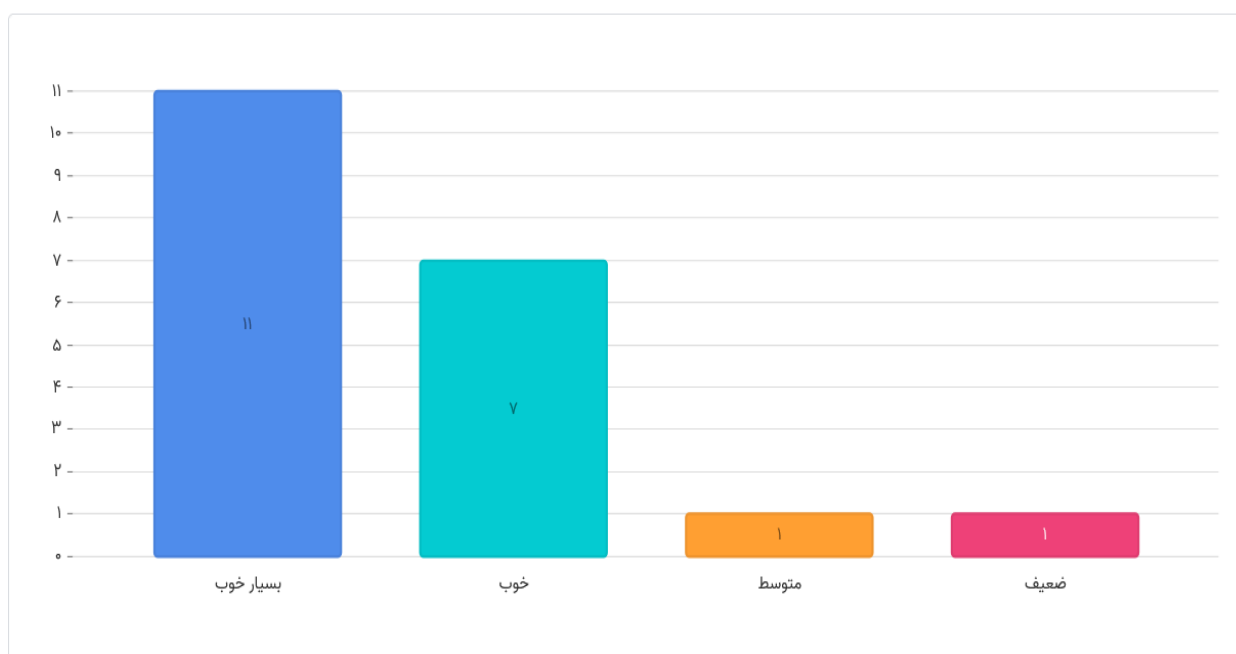
نمودار ۴. میزان تسلط ناقدان و کیفیت مطالب ارائه شده

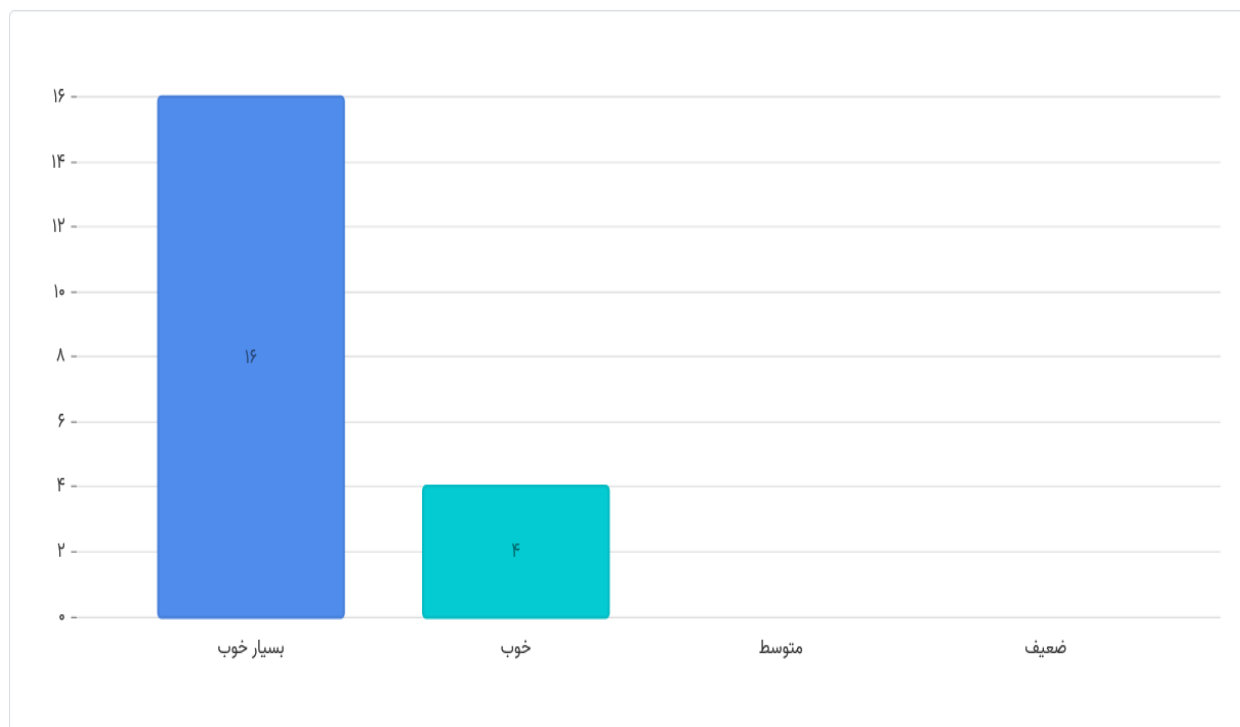
نمودار ۵. نحوه مشارکت در این برنامه (حضوری یا مجازی)

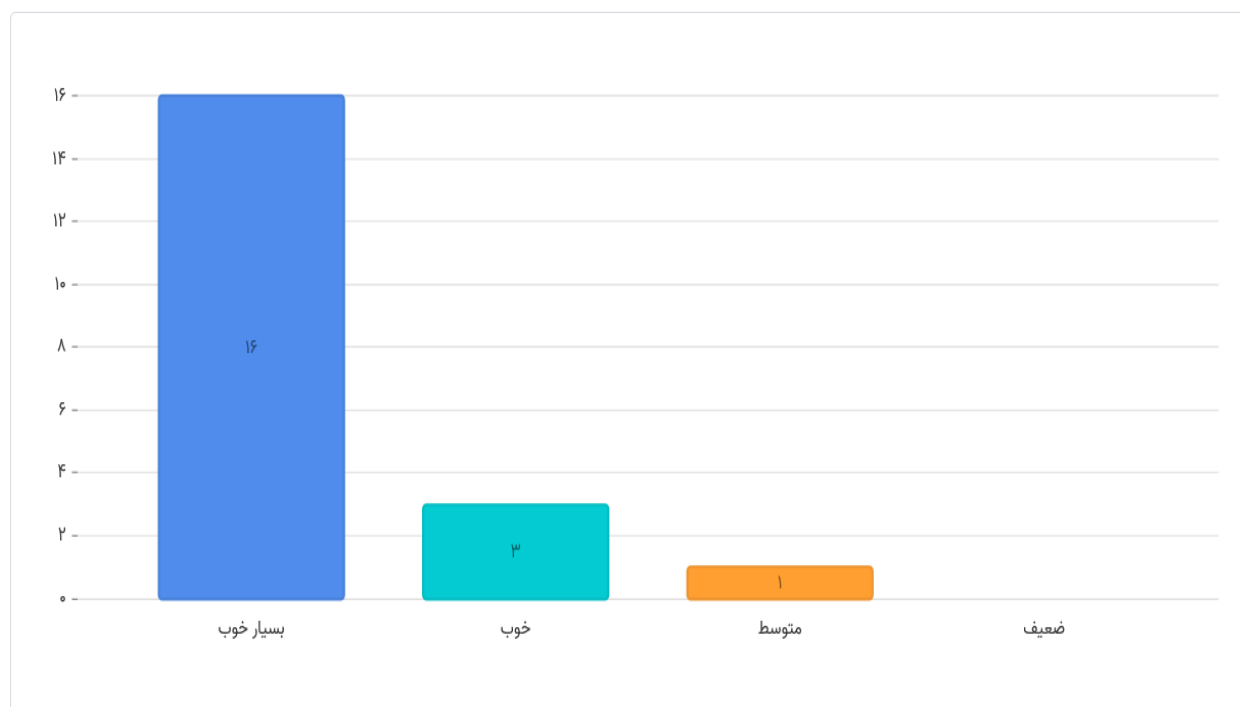
نمودار ۶. ارزیابی از محل برگزاری نشست _ حضوری و یا مجازی _

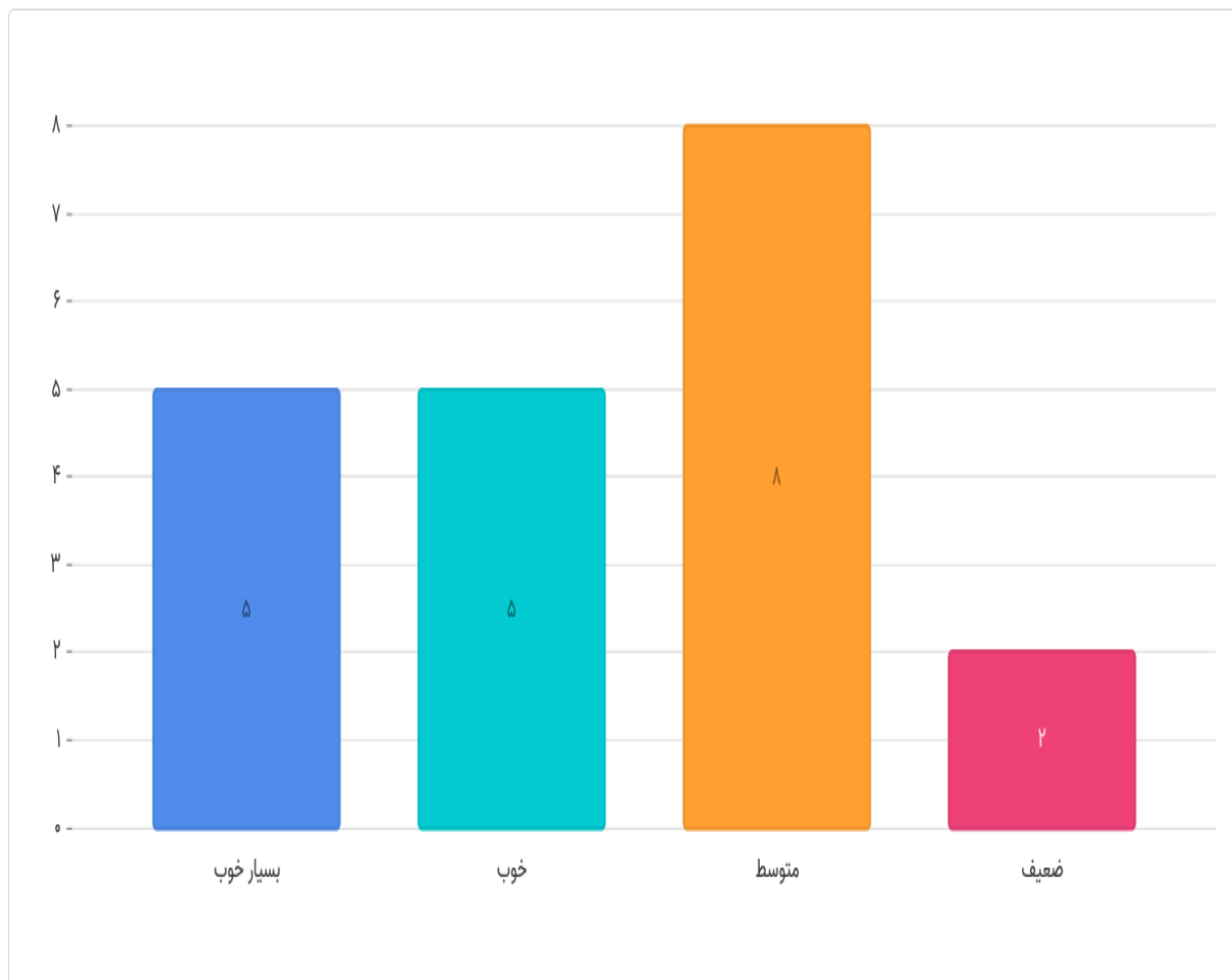
نمودار ۷. میزان رضایت از زمان و ساعت برگزاری نشست

نمودار ۸. میزان رضایت از نحوه اطلاع رسانی نشست

نمودار ۹. کیفیت صدا و تصویر در این نشست

نمودار ۱۰. میزان تأثیر در علاقمند کردن شرکت کنندگان به خواندن کتاب معرفی شده و موضوعات مرتبط

تمامی سؤالهای پرسشنامه امتیاز بسیار خوب را کسب کرده است تنها سؤال " میزان تناسب و کاربردی بودن مطالب ارائه شده " پاسخ خوب را به خود اختصاص داده است و این برنامه در "میزان تأثیر در علاقمند کردن شرکت کنندگان به خواندن کتاب معرفی شده و موضوعات مرتبط به آن" متوسط بود.

در آخر خداوند را شاکریم که به مساعدت معاونت محترم پژوهشی و تلاش و پشتیبانیهای مدیر کل محترم و مدیر دفتر نشر متون علمی و سایر دست اندرکاران این برنامه بسیار عالی برگزار شد.

